

СОЦІТАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглядається евристичний потенціал соціетального підходу до дослідження національної політичної культури. З'ясовуються чинники, що обмежують можливості індивідуалістичного підходу у виявленні інтегральних властивостей політичної культури соціуму. Базуючись на теоретичних зсадах системології та оновленої соціокультурної парадигми, автор досліджує їх методологічну роль в аналізі соціетальних функцій та елементів національної політичної культури.

Ключові слова: національна політична культура, індивідуалістичний підхід, соціетальний підхід, соціетальні функції та елементи національної політичної культури.

Суб'єктивно-індивідуалістична концепція політичної культури Г. Алмонда, хоч і пов'язала певним чином мікро- та макрорівні політологічного аналізу (громадянина з його політичними орієнтаціями та політичну систему суспільства), не запропонувала належної методики виявлення та дослідження інтегральних властивостей політичної культури нації. У вітчизняній політологічній та соціологічній літературі продовжує домінувати методологічний індивідуалізм, який призводить до спрощених характеристик політичного життя країни, не виявляючи глибинних соціокультурних явищ і процесів. У той же час, у дослідженні політичної культури за кордоном спостерігаються спроби вироблення соціетальних методик, які б, з одного боку, дали її системну і цілісну характеристику, а з іншого – поєднали різні рівні політико-культурного аналізу. Йдеться про інтерпретаційний підхід, започаткований К. Гірцем і ровинений Л. Дітмером, дослідження в руслі “нового інституціоналізму” Р. Патнема, Дж. Марча, Й. Олсена, методику, спрямовану на виявлення культурних основ поведінкових практик (Р. Такер, К.Джоуїт), тощо [9, 14-16].

Судячи з публікацій, дослідження політичної культури з точки зору соціетального підходу розгортаються в Російській Федерації. Це, зокрема, аналіз генези національної політичної культури О. Ахієзером і Ю. Пивоваровим, дослідження соціоінтегративної ролі політичної культури М. Бірюковим і В. Сергеевим, осмислення російського політико-культурного генома Д. Гудименком та ін. У вітчизняній літературі макропідхід до аналізу національної політичної культури у певній мірі реалізували Л.Нагорна та П.Сас [11; 13]. Мета даної статті – охарактеризувати сутність та евристичний потенціал соціетальної парадигми дослідження національної політичної культури, опираючись на засади системології та творчо розвиненого соціокультурного підходу.

Протиставляючи соціетальний підхід індивідуалістичному, спершу зясуємо теоретико-методологічні засади останнього в тому сенсі, як вони були втілені у дослідницькій практиці Г. Алмонда та його послідовників. По-перше, суб'єктом (творцем, носієм і користувачем) політичної культури визнається особа, яка діє в політично організованому соціумі і володіє певними установками щодо політичної системи суспільства. По-друге, підкреслюється, що “термін “політична культура”... відноситься саме до політичних орієнтацій – поглядів і позицій відносно політичної системи та її різних частин і позицій відносно власної ролі у цій системі” [2, 560]. По-третє, вважається, що політична культура нації – це “розподіл зразків орієнтацій відносно політичних об'єктів серед членів нації” [2, 561]. Показово також, що, формуючи концепцію політичної культури, Алмонд неодноразово підкреслював, що однією з його цілей було уникнення абстрактних, розмитих характеристик чинників і ознак політичного життя. У статті “Порівняльні політичні системи” (1956) він зазначав: “Ми кажемо про “установки відносно політики”, “політичні цінності”, “ідеології”, “національний характер”, “культурний етос”. Труднощі з цими термінами пов'язані з їх розмитістю і невизначеністю. Поняття орієнтації стосовно діяльності й еталонні перемінні зручні, так як вони, по крайній мірі, прагнуть до логічної чіткості і повноти” [16, 396].

Однак, незважаючи на те, що політичні орієнтації громадян дійсно можна визначити досить точно і дослідити їх поширення серед членів соціуму, індивідуалістичний підхід до характеристики політичної культури не може дати належного уявлення про інтегральні властивості політичної культури спільноти, оскільки ні їх середнє значення, ні домінуючі властивості не рівнозначні системному ефекту політичної культури. Враховуючи це та ряд інших обставин, Л. Даймонд висловив ідею про умовність поняття “політична культура нації”. “Можна... стверджувати, – зазначає він, – що відмінності основних культурних схильностей часто більші в межах окремих народів, ніж між різними народами. Існування цих політичних субкультур спонукає нас поділятися на групи і з великою обережністю говорити про політичну культуру *нації*, розуміючи під нею хіба що окрему суміш, або рівновагу різних орієнтацій у межах однієї країни” [4, 885].

Саме по такому шляху пішли Алмонд і Верба, розробляючи узагальнені характеристики політичної культури розвинених демократій – так званої “громадянської культури”. По-перше, вони виявили типові індивідуальні політичні культури і сконструювали ідеальні моделі патріархальної, підданської та активістської культур, а, по-друге, висловили свої міркування щодо передумов, причин і наслідків поєднання цих ідеальних типів у рамках соціуму, зважаючи на їх поширеність чи “питому вагу” у спільноті. “...Найбільш вражаючою рисою громадянської культури, як вона описана в цій книзі, – зауважують Алмонд і Верба, – є її різnorodний характер. ...Вона є поєднанням орієнтацій прихожанина, підданого і громадянина. Орієнтація прихожанина на первинні взаємовідносини, пасивна політична позиція підданого, активність громадянина – все це злилося в громадянській культурі. Результатом є набір приборканих або збалансованих політичних орієнтацій. Є тут і політична активність, але її не так багато, щоб мати можливість зруйнувати урядову владу; наявна включеність і відданість, але вони пом’якшені; є розбіжність думок, але вони примирені” [1, 129].

Визнаючи правомірність такого підходу як одного із способів вироблення узагальненої характеристики політичної культури, звернемо увагу на те, що індивідуалістичний підхід у його ортодоксальній формі залишає за межами своєї уваги колективні політичні орієнтації та моделі поведінки, їх різновиди і роль у функціонуванні політизованого соціуму. На їх наявність та необхідність до них належної уваги наголошував У. Розенбаум. Він підкреслював, що «політичну культуру можна розглядати у двох вимірах, на двох рівнях. Усе залежить від того, що ми візьмемо за точку відліку, чи одиницю аналізу. Одні дослідники роблять наголос на вивченні “суб’єктивних орієнтацій” індивіда: що він думає і відчуває з приводу символів, інститутів, правил, які є конструктивними для даного політичного порядку. Інші на перше місце висувають “системний рівень”. Тут мова йде про політичну культуру як систему колективних орієнтацій народу” [17, 4]. Однак питання про соціетальний чи системний рівень політичної культури, про “колективні орієнтації народу”, способи їх пізнання залишаються мало дослідженими, а ті методиками які були запропоновані, здебільшого виявилися не достатньо ефективними. Наприклад, інтерпретаційний підхід, спрямований на розкриття смислів символічних структур політики, важко піддається операціоналізації, не має достатньо ефективних методик емпіричного підкріплення уможлиднених висновків.

Істотним потенціалом у дослідженні соціуму, його сфер та окремих явищ володіє, на наш погляд, соціокультурний підхід, започаткований видатним соціологом ХХ ст. П. Сорокіним і творчо розвинений сучасними російськими науковцями А. Ахієзером, М. Лапіним, М. Тіхоновою та іншими. Сутність соціокультурного підходу Сорокін виразив у тезі: особа, суспільство, культура – нерозривна тріада. Її складові не виводяться одна з одної і не зводяться одна до одної і в цьому сенсі вони паритетні; у той же час вони нерозривно пов’язані, взаємно проникають одна в одну [14, 218]. Методологічне значення такого бачення соціального світу для дослідження політичної культури полягає в тому, що вона постає, з одного боку, як умова, процес і результат

функціонування і розвитку людини та людських спільнот, а з іншого – ні людина, ні спільнота, політична сфера соціуму не можуть існувати без культури, в тому числі її політичного компоненту. Ці взаємодіючі сторони (спільнота і людина в ній та політична культура) насичують одна одну своїми життєтворчим змістом: перша – соціальними потребами, мотивами діяльності і поведінки; друга – людським досвідом, смислами, закладеними у культурних елементах і культурі в цілому.

М. Лапін, досліджуючи проблеми трансформації сучасної Росії, дійшов висновку, що сутність соціокультурного підходу полягає в “розумінні суспільства як єдності культури і соціальності, які формуються і перетворюються діяльністю людини” [8, 3]. Під культурою він розуміє сукупність способів і результатів діяльності людини, в тому числі ідеї, цінності, норми, зразки, а під соціальністю – сукупність взаємин соціальних суб’єктів. “Однак, – зазначив дослідник, – уже в роботі над цією книжкою (“Шляхи Росії: соціокультурні трансформації” (2000) – О.Р.) я відчув потребу у більш широкій методологічній орієнтації: в розумінні суспільства як цілісності, яка володіє інтегральними вимірами – функціями, структурами і процесами. Таку орієнтацію, яка спирається на соціокультурний підхід, я визначив як соціетальний підхід” [7].

Під соціетальністю в основному розуміють розгляд суспільства, по-перше, як цілого, по-друге, – на макрорівні. Категорії “цілісність”, “ціле” і “частина” – важливі філософські концепти. Цілісність виступає узагальнюючою характеристикою об’єктів, які володіють складною внутрішньою структурою. Відповідне поняття виражає “інтегрованість, самодостатність, автономність... об’єктів, їх протиставлення оточенню, що пов’язане з їх внутрішньою активністю; воно характеризує їх як якісну своєрідність, що зумовлена властивими їм специфічними закономірностями функціонування та розвитку” [15, 730-731]. Об’єднання частин у ціле призводить до появи нових, так званих інтегральних якостей. Процес пізнання цілого, як правило, розпочинається з констатації його очевидних ознак; потім відбувається розчленування цілого

(його аналіз) і дослідження складових частин (елементів і компонентів); завершається наукова рефлексія відтворенням об'єкта у мисленні у вигляді складного і суперечливого цілого.

Розглядаючи соціум “як єдність культури і соціальності” (Н. Лапін), можна стверджувати, що нація – це єдність національної соціальності та національної культури, а політична система нації – єдність політичної соціальності нації та національної політичної культури. Очевидно, не всі елементи політичної культури нації забезпечують цілісність політичної системи і нації в цілому. Цю місію виконує певна частина культурного надбання національного соціуму, яку резонно позначити термінами “соціетальна політична культура нації”. Поняття “соціетальна культура” активно використовує сучасний канадський учений В. Кимлічка у своїх етнополітичних дослідженнях. Він вважає що формування націй в умовах поліетнічного суспільства має відбуватися на основі формування так званої “соціетальної культури”. Це – “культура у вузькому значенні..., найважливішим для якої є швидше питання спільної мови, що використовується у широкому наборі соціетальних інститутів (шкіл, засобів масової інформації, правових, економічних установ, органів влади тощо), ніж спільні релігійні вірування, сімейні звичаї та стиль життя” [5, 129]. Отже, щоб дослідити національну політичну культуру, слід розглянути її соціетальні компоненти, у першу чергу соціетальні функції культури та їх “робочі інструменти” (елементи культури), які сформувалися в результаті колективної життєдіяльності нації і забезпечують цілісність її політичної системи, в єдності і взаємодії із національною соціальністю, її складовими.

Н. Лапін, базуючись на вченні Т. Парсонса про структуру і функції соціальної дії, запропонував модель забезпечення цілісності соціокультурної системи на основі соціетально-функціональних структур і процесів. Йдеться про такі соціетальні функції як життєзабезпечуюча, духовно-інтегруюча, статусно-диференціююча та владно-регулятивна. Функція *життєзабезпечення* виступає як виробництво, обмін і розподіл матеріальних благ, які задовольняють потреби членів суспільства. Владно-політичне *регулювання*

покликане забезпечити ефективне використання матеріальних та інших ресурсів, що створюються суспільством. Культурно-духовна *інтеграція* є узгодження дій індивідів. Вона опирається на соціалізацію, яка постійно підтримується й змінюється в процесі еволюції суспільства. Соціально-статусна *диференціація* означає збереження і зміну структури статусів і ролей (ролевих позицій) суб'єктів і об'єктів соціальних дій/взаємодії. Соціетальні функції взаємопов'язані і кожна соціальна дія так чи інакше, свідомо чи спонтанно впливає на кожну з них [8, 8].

У реалізації названих функцій важливе місце, на наш погляд, відводиться політичній культурі. По-перше, політична культура – важлива умова успішної реалізації владно-політичної функції в рамках соціальної системи. Від культури владної діяльності значною мірою залежить не лише прийняття кваліфікованих управлінських рішень, умілої організаційно-мобілізаційної діяльності, а й легітимність влади як необхідної умови її ефективності. Влада і народ повинні сповідувати однакові цінності та ідеали, бути прихильними до провідної ідеї суспільного розвитку, підтримувати і розвивати історичні традиції тощо. По-друге, політична культура як складова загальної культури соціуму відіграє істотну роль у духовно-інтеграційних процесах. Особливо значима інтегративна роль політичної культури для політичних і етногромадських націй, адже політичні цінності мають бути спільними для такого роду соціумів, незважаючи на етнічні, конфесійні чи інші особливості груп населення. По-третє, оскільки владна діяльність спрямована на формування і здійснення справедливого розподілу суспільних ресурсів, політична культура повинна озброїти еліту відповідними моральними і політичними настановами, які б опиралися на об'єктивні закономірності функціонування і розвитку економічної сфери. По-четверте, політична культура має відношення і до реалізації статусно-деференціюючої функції щодо соціальної структури суспільства. Йдеться про формування толерантного ставлення класів, етнічних, демографічних та інших груп одна до одної, формування культури соціального солідаризму, соціального партнерства і лідерства.

У рамках різних методологічних підходів до тлумачення сутності політичної культури і культури взагалі, дослідники визначають різні базові функції цього елементу соціуму. Так, П. Парсонс, виділяючи культурну підсистему в рамках загальної системи дії, говорить про такі функції: “збереження і відтворення зразка, а також його творчого перетворення” [12, 16]. Ці функції культури можна назвати консервативною, відтворюючою і розвиваючою (або інноваційною). М. Бірюков у світлі когнітивної концепції політичної культури основну увагу приділяє її інтегративній (“соціоінтегративній”) функції [3, 47-49]. У. Мішлер та Д. Полак, автори концепції культури у “широкому” та “вузькому” сенсах, звертають увагу на формуючу роль політичної культури (вплив на формування політичних інститутів); її ідентифікуюче значення (ідентифікація з певною спільнотою, що є найглибшою установкою в рамках культури); роль у диференціації (розмежування) та інтеграції (згуртування) спільнот різних світоглядів і традицій; вплив на розвиток політикуму. Отже, особлива увага тут приділяється таким функціям політичної культури як ідентифікуюча, формуюча, розвиваюча, диференціююча, інтегруюча [10, 203-205]. У рамках антропологічного та діяльнісного підходів головна увага приділяється адаптаційній, організуючій, оцінювальній та соціалізуючій функціям політичної культури. Л. Нагорна, наприклад, стверджує: “У кожному суспільстві політична культура виконує дві найважливіші функції. По-перше, вона є засобом організації і показником ступеня розвитку політичного життя суспільства; по-друге, вона виступає як фактор формування масової політичної свідомості, засіб соціалізації людини” [11, 16]. Прихильники аксіологічного трактування політичної культури ведуть мову про аксіологічну, ідеологічну та нормативно-регулюючу функції культури, а семіотичної – про інформаційну, адаптивну, комунікативну, інтегративну та соціалізаційну функції.

Узагальнюючи сказане, можна зробити висновок, що політична культура виконує такі основні соціетальні функції: когнітивну, аксіологічну, ідентифікаційну, диференціюючу, комунікативну, інтегративну, адаптивну,

консервативну, інноваційну, нормативно-регулюючу, соціалізаційну та прогностичну. Політична культура, її функції, “на відміну від політики, - як резонно зауважує Л.Нагорна, - не є сферою безпосередньої дії” [11, 12]. Культура, її елементи (засоби) виступають як “посередники” в процесі політичного мислення, оцінювання, поведінки і дії. Ця “посередницька” роль полягає в оперті політиків та громадян на історичний досвід, традиції, в мотиваційному впливі на політичну діяльність, формуванні звичок, стереотипів мислення і поведінки тощо.

Соціальні функції завжди мають свій адресат (об’єкт), адже – це роль по відношенню до когось чи чогось. Це функції, перш за все, стосовно системи вищого порядку, до складу якої входить система. У випадку з політичною культурою, її функції спрямовані, по-перше, на політичну систему суспільства, її головні інститути – державу, партії тощо; по-друге, на культуру даного соціуму (наприклад, національну культуру); по-третє, на соціум у якому вона (культура) функціонує (наприклад, націю), по-четверте, на саму себе. Остання функціональна спрямованість пов’язана з тим, що політична культура існує як самоорганізована, саморегульована система. До числа “внутрішніх функцій” політичної культури, на наш погляд, слід віднести формування свого елементного складу, самоструктурування, самовідтворення, запозичення необхідних зразків із середовища, вдосконалення елементів та переформатування системи культури за певних обставин.

Кожна із соціетальних функцій соціальної дії володіє власним набором засобів (“робочих інструментів”). Так, для життєзабезпечуючої функції головним засобом є гроші; для інтегруючої – ціннісні орієнтації, способи дії (технології), зразки; для диференціюючої – соціальні вимоги, норми, престиж; для регулюючої – влада, політичні програми [8, 10]. Для реалізації соціетальних функцій політичної культури нації використовується такий її інструментарій як національна ідея, політично значимі ментальні настанови, національні цінності та ідеали, принципи та норми функціонування політичної системи, стереотипи мислення і поведінки, національні політичні

міфи і символи, традиційні політичні інститути, національна ідентичність тощо. Саме їх дослідження має стати головним об'єктом аналізу соціетальних підстав національної політичної культури.

Одним із способів виявлення реально діючих механізмів забезпечення цілісності соціальних систем та з'ясування ролі культури в них є дослідження процесу соціетальної інтеграції. Концепція соціетальної інтеграції дає відповідь на причини і способи взаємного “зчеплення” індивідів та соціальних груп, народних мас і еліти. Ведучи мову про соціетальну інтеграцію, слід розрізняти системну інтеграцію, що відображає відносини між соціальною спільнотою й різними частинами соціальної системи (її інститутами і культурою) та соціетальну інтеграцію, що стосується системи індивідуальних та колективних акторів, взаємного проникнення їх цінностей і норм. Інтеграція локальних спільнот і “домінантного” суспільства значною мірою відбуваються через механізми акультурації (прийняття мови, норм і цінностей “домінантного” суспільства) та амальгамації (етнічно змішаних шлюбів), що забезпечують розвиток інтеграційних процесів від фази кооперації, акомодатії, конкуренції до асиміляції. Але остання не завжди проявляється; альтернативно можуть відбуватися і набирати сили процеси дублікації соціальної реальності і появи «паралельних суспільств» із власними регулятивними механізмами [6, 150-151].

На соціетальні процеси, які представляють динамічний аспект системи, їх роль у забезпеченні цілісності соціуму звертає увагу і Н. Лапін. На його погляд, “соціетальний процес – це поле соціокультурних взаємодій у масштабах суспільства (в тому числі в рамках його соціетально-функціональних структур), які мають ту чи іншу спрямованість (вектор) і стійко відтворюються на певному відрізку часу” [8, 11]. При переході від однієї стадії соціетального процесу до іншої спостерігаються симетричні пари подій: одні з них переважно змінюють системи і певні структури, інші – їх відтворюють. Базовими механізмами цих процесів є заємообернена пара «інновація-традиція»: зміни забезпечуються інноваційними процесами, а відтворення – процесами

підтримання традицій. Політичні процеси не в останню чергу викликані динамікою політичної культури, яка в зрілому стані повинна володіти ефективним механізмом як збереження набутого досвіду, так і оновлення елементів культури, в тому числі соціетального рівня.

Інтегральні вияви політичної культури можна також ідентифікувати, досліджуючи макрополітичні явища і процеси як соціокультурні феномени. Прикладом може бути осмислення Л. Даймондом процесів консолідації демократії і їх політико-культурних чинників. Йдеться про такі інтегральні вияви політичної культури як довіра до влади, толерантність громадян, їх політична активність й ефективність, підтримка демократії, визнання її легітимності, протидія виявам авторитаризму тощо [4, 897-937]. Особливо насиченими політико-культурним змістом є такі макрополітичні феномени як виборчий процес, парламентаризм, державне управління, місцеве самоврядування, політичний режим, громадянське суспільство, політичне лідерство, міжнародні відносини та інші.

Підводячи підсумок сказаному про дослідження інтегративних виявів національної політичної культури, можна зробити висновок, що творче поєднання системного та соціокультурного підходів формує оригінальний і ефективний різновид соціетальної парадигми. Її суть полягає в дослідженні системного рівня політичної культури соціуму з урахуванням факту органічної єдності, взаємодії і взаємопроникнення політичної соціальності та політичної культури в межах політичної системи та національного організму в цілому. Соціетальна парадигма, що сформована на базі соціокультурного підходу, по-перше, націлює на дослідження політичної культури з урахуванням актуального стану національної соціальності (насущних потреб і конкретних взаємодій акторів політики); по-друге, вимагає враховувати зміст та інструментарій соціетальних функцій цієї культури; по-третє, спрямовує увагу на соціетальні процеси і їх роль у формуванні та функціонуванні колективних політичних орієнтацій і моделей поведінки. По-четверте, підкреслює важливе значення з'ясування механізмів соціетальної інтеграції, які включають такі

політико-культурні процеси як культурна адаптація, акультурація, ідентифікація, консолідація, інтеграція, сепарація тощо. По-п'яте, націлює на виявлення соціетальних елементів національної культури та соціетальних процесів у контексті макрополітичних явищ і процесів.

Подальша розробка соціетального підходу у дослідження політичної культури передбачає врахування нових досягнень у творчому розвитку соціокультурної парадигми; поєднання в душі методологічного плюралізму соціокультурного підходу з іншими методиками, які розкривають цілісні аспекти національного соціуму та його культури; розробку теоретичних основ і формування конкретних прийомів поєднання індивідуалістичної та соціетальної методології у сфері політико-культурних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алмонд Г., Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии // Политические исследования. – 1992. – № 4. – С. 122–133.
2. Алмонд Г., Верба С. Гражданская культура. Политические установки и демократии пяти наций // Политология: Хрестоматия / Под ред проф. М. А. Василика. – М.: Гардарики, 2000. – С. 559–576.
3. Бирюков Н. И. Российская политическая культура: когнитивный подход // Политическая наука: Исследование политической культуры: Современное состояние.: Сб. науч. тр. – М.: ИНИОН РАН, 2006. – №3. – С.47-74.
4. Даймонд Л. Консолідація демократії і політична культура // Демократія. Антологія / Упоряд. О. Проценко. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 882–942.
5. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин / Перкл. з англ. Р. Ткачук; Гол. ред. і автор пердм. Дж. Перлін; Наук. ред. І. Лизогуб. – Харків: Центр Освітніх Ініціатив, 2001. – 176 с.
6. Куценко О. До соціетальної інтеграції чи до розвитку «паралельних суспільств»? (Порівняльне дослідження міжетнічної

взаємодії) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – №1. – С. 140-165.

7. Лапин Н. И. От социокультурного – к антропосоциетальному подходу [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lib.socio.msu.ru/l/library?e=d-000-00---0sor--00-0-0-0prompt-10---4-----0-0l--1-ru-50---20-help---00031-001-1-0windowsZz-1251-10&a=d&c=sor&cl=CL1&d=HASHda9426d24ec8afd05703c8.5.1.15>

8. Лапин Н. И. Социокультурный подход и социетально-функциональные структуры // Социологические исследования. – 2000. - №7. – С. 3-12.

9. Малинина О.Ю. «Политическая культура» в российском и англо-американском научном дискурсе // Политическая наука: Исследование политической культуры: Современное состояние: Сб. науч. тр. – М.: ИНИОН РАН, 2006. – №3. – С.7-30.

10. Моисеенко А. О. Политическая культура в посткоммунистической Европе: установки в новых демократиях (обзор научного сборника: Political culture in post Communist Europe: Attitudes in new democracies // Ed. by Pollack D. at al. – Ashgate, 2003. – 264 p.) // Политическая наука: Исследование политической культуры: Современное состояние: Сб. науч. тр. – М.: ИНИОН РАН, 2006. – №3. – С.199-206.

11. Нагорна Л. П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії. –К.: Стилос, 1998. – 278 с.

12. Парсонс Т. Система современных обществ / Пер. с англ. Л. А. Седова и Д. А. Ковалева. Под ред. М. С. Ковалевой. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.

13. Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець ХУІ – перша половина ХУІІІ ст.): Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996. – 296 с.

14. Сорокин П. Человек, цивилизация, общество / Общ. ред. А. Ю. Самогонова. – М.: Политиздат, 1992. – 434 с.
15. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.
16. Almond G. A. Comparative Political Systems // Journal of Politics. – 1956. – Vol. 16. – № 18. – P. 391–409.
17. Rosenbaum W. A. Political Culture: Basic concepts in political science. – N.Y. Praeger publ., 1975. – 182 p.

Рудакевич О.М. Социетальный подход к исследованию национальной политической культуры.

В статье рассматривается эвристический потенциал социетального подхода к исследованию национальной политической культуры. Выявляются причины, ограничивающие возможности индивидуалистического подхода в выявлении интегральных свойств политической культуры социума. Базируясь на теоретических началах системологии и обновленной социокультурной парадигмы, автор исследует их методологическую роль в анализе социетальных функций и элементов национальной политической культуры.

Ключевые слова: национальная политическая культура, индивидуалистический подход, социетальный подход, социетальные функции и элементы национальной политической культуры.

Rudakevych O.M. Societal approach to research of national political culture.

Heuristic potential of a societal approach to research of national political culture is examined in the article. Factors that limit possibilities of individualistic approach in detecting integral characteristics of political culture of society are cleared up. Based on theoretical foundations of systemology and renovated social

and cultural paradigm, the author studies their methodological role in analysis of societal functions and elements of national political culture.

Key words: national political culture, individualistic approach, societal approach, social functions and elements of national political culture.

Опубліковано: Рудакевич О. Соціетальний підхід до дослідження національної політичної культури / О. Рудакевич // Нова парадигма. : [журнал наукових праць] / Голов. ред. В. П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; Творче об'єднання "Нова парадигма". – Вип. 86. – К., 2009. – С. 146–157.